

Європейська кліматична політика та її вплив на сільське господарство України

Європейська кліматична політика є глобальним еталоном у боротьбі зі зміною клімату; вона спрямована на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року в рамках Європейського зеленого курсу (European Green Deal), ухваленого у 2019 році. Як зазначила президентка Європейської Комісії Урсула фон дер Ляен,

«Зелений курс — це наш план зробити Європу першим кліматично нейтральним континентом, одночасно створюючи нові робочі місця та можливості».

Ця політика базується на цілях Паризької угоди 2015 року, яка встановила ціль обмеження підвищення глобальної температури до 1,5°C порівняно з доіндустріальним рівнем і зобов'язала країни розробляти національно визначені внески (NDC) для скорочення викидів. Україна, як кандидат на вступ до ЄС, що експортує понад 60% сільгосппродукції до європейських ринків (Держстат, 2024), адаптує власне законодавство, зокрема, через **Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики»**. Для українського агросектору ці політики відкривають можливості сталого розвитку, але створюють виклики, пов'язані з імплементацією нових стандартів.

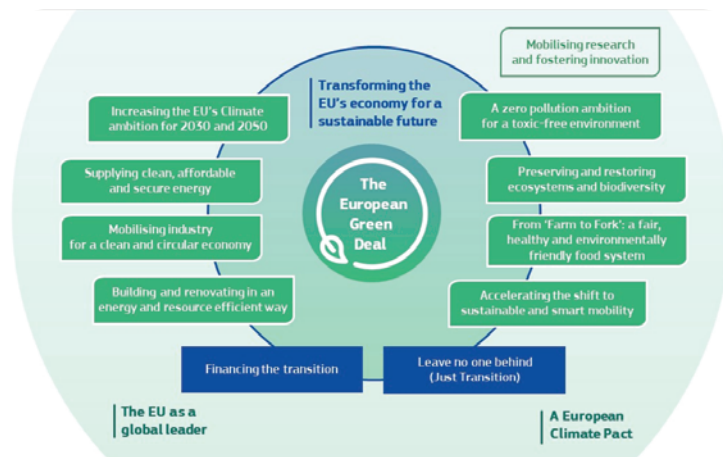

Фото: European Union

Ключові елементи європейської кліматичної політики та законодавства

Європейська кліматична політика пронизує та спирається на низку секторальних політик, стратегій та законодавчих актів, які відповідають цілям Паризької угоди. Центральним є **Європейський кліматичний закон** (червень 2021 року), який юридично закріпив мету кліматичної нейтральності до 2050 року та скорочення викидів на 55% до 2030 року порівняно з 1990 роком, що перевищує початкові зобов'язання ЄС за Паризькою угодою (40% скорочення). Законом заснована Європейська наукова рада з питань кліматичних змін для моніторингу прогресу.

У рамках пакету **«Fit for 55»** (2023 рік) оновлено **Систему торгівлі викидами ЄС (EU ETS)**, яка тепер охоплює морський транспорт, авіацію та частково будівництво. **Регламент щодо зусиль із розподілу викидів (Effort Sharing Regulation)** (2023 рік) встановлює національні цілі для секторів, що не входять до EU ETS, зокрема сільського господарства. Наприклад, Польща має скоротити викиди в агросекторі на 15% до 2030 року, що впливає на вимоги до постачальників, включно з Україною.

Для сільського господарства ключовою є **Спільна аграрна політика (CAP)**. Вона, зокрема, передбачає, що 25% платежів фермерам мають спрямовуватися на екологічні практики, включно з точним внесенням добрив, що зменшує викиди, - відповідно до цілей Паризької угоди та Стратегії біорізноманіття. Ключова ідея CAP полягає в тому, що сільське господарство має стати частиною рішення, а не проблемою у боротьбі зі зміною клімату.

Стратегія «Від ферми до виделки» (From Farm to Fork) (2020 рік) спрямована на створення сталої продовольчої системи, – скорочення використання добрив на 20%, пестицидів на 50%, антибіотиків у тваринництві на 50% і збільшення органічного землеробства до 25%, що зменшує викиди метану та оксиду азоту (N₂O) від сільського господарства, підтримуючи кліматичні цілі. Станом на 2025 рік Стратегія залишається складовою кліматичної політики

Стратегія біорізноманіття до 2030 року (2020 рік) є ключовим інструментом для досягнення кліматичних цілей через захист і відновлення екосистем. Вона передбачає надання природоохоронного статусу 30% земель та акваторій ЄС, відновлення деградованих екосистем і висадку 3 млрд дерев до 2030 року. Ліси та болота є природними поглиначами CO₂, зокрема, ліси ЄС щороку поглинають 10% викидів парникових газів. Відновлення біорізноманіття також підвищує стійкість екосистем до кліматичних змін, таких як посухи чи повені, що особливо важливо для сільського господарства. Стратегія передбачає збільшення органічного землеробства до 25% сільськогосподарських площ до 2030 року і скорочення застосування пестицидів на 50%, що зменшує викиди від хімічного виробництва та підтримує здоров'я ґрунтів як поглиначів вуглецю.

Водна рамкова директива (Water Framework Directive, WFD) встановлює стандарти якості води та вимагає від країн-членів розробляти плани управління річковими басейнами. Кліматичні зміни посилюють дефіцит води: за даними Європейського агентства з навколишнього середовища (EEA), до 2030 року 20% території ЄС може зіткнутися з водним дефіцитом (EEA, 2024). WFD сприяє кліматичним цілям, стимулюючи стале використання води в сільському господарстві, наприклад, через впровадження

Стратегія хімічної стійкості (2020 рік) пов'язана з кліматичними цілями через обмеження використання шкідливих хімікатів, таких як пестициди, які впливають на біорізноманіття та здоров'я ґрунтів. Деградовані ґрунти втрачають до 50% здатності поглинання вуглецю, а скорочення застосування пестицидів зменшує енергоємне виробництво хімікатів, яке генерує викиди парникових газів.

Нітратна директива (1991 рік, оновлена у 2023 році) спрямована на зменшення забруднення вод нітратами від сільськогосподарської діяльності, що опосередковано сприяє досягненню кліматичних цілей, адже надлишок нітратів у ґрунті призводить до викидів N₂O, парникового газу, який у 300 разів потужніший за CO₂.

ЄС, але її цілі інтегровані в інші документи: Спільну сільськогосподарську політику (CAP) та Національні стратегічні плани країн-членів у рамках CAP, Стратегію біорізноманіття до 2030 року, Стратегію хімічної стійкості, Нітратну директиву, Водну рамкову директиву, пакет «Fit for 55», та ін., сприяючи скороченню викидів у агросекторі відповідно до Паризької угоди.

Фото: by Rui Silvestre on Unsplash

крапельного зрошення, що зменшує енерговитрати на іригацію та викиди від неї. Крім того, захист водно-болотних угідь, які є поглиначами вуглецю, допомагає скорочувати викиди: болота можуть поглинати до 240 тонн CO₂ на гектар щороку (European Commission, 2023). WFD також співпрацює з Нітратною директивою, щоб зменшити забруднення вод, яке опосередковано впливає на клімат через викиди N₂O.

Наприклад, виробництво 1 тонни пестицидів може генерувати до 5 тонн CO₂e (European Environmental Agency, 2023). Для фермерів, які експортують продукцію до ЄС, це означає необхідність переходу до біологічних засобів захисту рослин, що потребує інвестицій, але знижує вуглецевий слід.

Фото: www.agro-business

Регламент щодо вирубки лісів (EUDR) (2023 рік) пов'язаний із кліматичними цілями через захист лісів, які є ключовими поглиначами CO₂. Вирубка лісів, зокрема, для сільськогосподарських потреб, спричиняє 11% глобальних викидів парникових газів (IPCC, 2022). EUDR забороняє імпорту продукції (наприклад, сої, олії, кави), пов'язаної з вирубкою лісів після 2020 року, що допомагає зберегти ліси та зменшити викиди. Тобто, українські експортери повинні підтвердити, що їхні землі не зазнали вирубки, а це потребує створення систем простежуваності та може підвищити витрати на 5–10% для середнього виробника (Ukrainian Agribusiness Club, 2024).

Директива про відновлювані джерела енергії (RED III) (2023 рік) встановлює, що до 2030 року 42,5% енергії в ЄС має надходити з відновлюваних джерел. Для агросектору це відкриває можливості використання біогазу з відходів.

Стратегія з адаптації до кліматичних змін (2024 рік) допомагає регіонам боротися з посухами та повеннями, що важливо для агросектору.

Директива про корпоративну звітність щодо сталості (CSRD) (2023 рік) вимагає від компаній звітувати про викиди score 3, що для агробізнесу означає необхідність відстеження викидів від добрив чи транспорту. Втім, фермери в Польщі, Франції та Німеччині вважають вимоги занадто суворими й витратними і тому провели низку протестів. Омнібусний пакет спрощення (2025 рік) має на меті полегшити вимоги CSRD для МСП.

Для реалізації законодавства ЄС використовує фінансові інструменти. **Фонд справедливого переходу** (17,5 млрд євро на 2021–2027 роки) підтримує регіони, залежні від

Механізм вуглецевого коригування на кордоні (CBAM) (2026 рік) зобов'язує імпортерів платити за викиди. Хоча агросектор не підпадає під CBAM, є опосередкований вплив, принаймні, через зростання цін на добрива (6% витрат фермерів). Європейська Комісія планує переглянути обсяг CBAM до кінця 2025 року.

виробного палива, а **Фонд відновлення (NextGenerationEU)** виділяє 750 млрд євро на зелені проекти.

Фото: www.agro-business

Завдання України з імплементації європейського законодавства та Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики»

Як країна-кандидат на вступ до ЄС, Україна зобов'язана гармонізувати своє кліматичне законодавство з європейським. У 2021 році країна оновила свій NDC, зобов'язавшись скоротити викиди на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком. До 2027 року необхідно адаптувати понад 30 директив ЄС. Основні завдання України:

1 Гармонізація з європейськими директивами.

Україна має адаптувати національне законодавство до Європейського кліматичного закону, RED III, Effort Sharing Regulation, CSRD, Стратегії «Від ферми до виделки» та Регламенту щодо вирубки лісів. Для агросектору це в першу чергу означає впровадження стандартів звітності про викиди score 3, скорочення використання пестицидів (згідно зі Стратегією хімічної стійкості) і забезпечення того, що експортна продукція не пов'язана з вирубкою лісів.

2 Розбудова системи моніторингу викидів.

Закон «Про основні засади державної кліматичної політики» передбачає створення реєстру викидів, що є серйозним викликом для малих та середніх агропідприємств через брак спроможностей.

3 Запровадження системи торгівлі викидами.

Закон планує створити національну систему торгівлі викидами до 2028 року, що вимагатиме від агропідприємств купувати квоти на викиди, але для МСП передбачені пільги, зокрема, безкоштовні квоти на перші три роки.

4 Підтримка зелених технологій у сільському господарстві.

Закон «Про основні засади державної кліматичної політики» передбачає субсидії на енергоефективне обладнання та органічне землеробство.

5 Навчання та інформування фермерів про нові стандарти.

потребує масштабних освітніх програм.

Виклики імплементації європейського законодавства значні: війна руйнує інфраструктуру, а економічна криза (інфляція 20% у 2024 році) обмежує ресурси. Однак цей процес відкриває можливості для сталого розвитку та допомагає адаптуватися до кліматичних змін завдяки сталим практикам, які підтримує CAP, Стратегія біорізноманіття та Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики». Європейська політика стимулює розвиток кооперативів), допомагаючи дрібним фермерам конкурувати з агрохолдингами. Ці завдання підтримує і Декларація ООН про права селян (UNDROP). Відкриваються також можливості фінансування, - наприклад, **Ukraine Facility** (50 млрд євро на 2024–2027 роки), яке підтримує перехід до сталого землеробства.

Європейська та українська кліматична політика відіграють ключову роль у повоєнному відновленні України. Підхід **«Відбудувати краще» (Build Back Better)** передбачає інтеграцію принципів сталості у відбудову. Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики» пропонує пільги для сталого відновлення сільських регіонів, наприклад, субсидії на розмінування земель із переходом до органічного землеробства.

Як неодноразово підкреслювала Єврокомісія, кліматична криза не чекає, отже, ми маємо діяти разом, і Україна є частиною спільних зусиль.

Більше інформації в наших матеріалах:

- [Європейська аграрна політика та природо-позитивна економіка: перспективи для України](#)
- [Навіщо нам потрібна Нітратна директива?](#)
- [Новий пакет пропозицій ЄС для досягнення 55% скорочення викидів парникових газів до 2030 року](#)
- [Нова Стратегія ЄС з адаптації до зміни клімату](#)
- [10 речей, які потрібно знати про СВАМ](#)
- [СВАМ – Єврокомісія ухвалює детальні правила звітності для перехідного етапу](#)
- [Вуглецеві податки та мита = глобальна декарбонізація?](#)

Джерела

1. European Commission. (2019). The European Green Deal.
2. European Commission. (2023). Common Agricultural Policy 2023-2027.
3. Центр економічної стратегії. (2024). Вплив СВАМ на український експорт.
4. Міністерство аграрної політики України. (2023). Звіт про вплив кліматичних змін на сільське господарство.
5. European Commission. (2024). Statement by Wopke Hoekstra on EU-Ukraine Climate Cooperation.
6. Eurostat. (2024). Greenhouse Gas Emissions Statistics.
7. European Commission. (2025). Carbon Border Adjustment Mechanism Simplification Package.
8. Appunn, K. (2021). Support for Extending CBAM to Agricultural Imports.
9. The Carbon Trust. (2025). CBAM and Fertilisers: Implications for Importers and Exporters.
10. Державна екологічна інспекція України. (2024). Звіт про викиди парникових газів.
11. European Environment Agency. (2023). Emissions from Pesticide Production.
12. IPCC. (2022). Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change.
13. Ukrainian Agribusiness Club. (2024). Impact of EUDR on Ukrainian Exporters.

Базові публікації Інформаційного центру «Зелене досьє»:

www.dossier.org.ua
www.organicinfo.ua

Матеріал підготували:

Надія Шевченко
Редактор – Тамара Малькова

Дизайн та верстка:

Креативна агенція Art Ok
Аліна Пелех

Матеріал підготовлено в рамках проєкту «AgriFuture UA: Просування сталого сільського господарства та інтеграції до ЄС через ОГС» впроваджується МБО ІЦ «Зелене досьє» за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного Фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Вступаємо у ЄС разом».

Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження» та Європейського Союзу».

 МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

 ПРЯМУЄМО
РАЗОМ